

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Andrea Švecová

FENOMÉN SINGLES

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 11. 4. 2014

.....
Andrea Švecová

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. Mgr. Miroslavu Dopitovi, Ph.D., za odborné vedení a poskytování cenných rad při zpracování bakalářské práce. Velké poděkování patří i mé rodině za podporu a trpělivost.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Andrea Švecová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Miroslav Dopita, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014
Název práce	Fenomén singles
Název v angličtině	Phenomenom Singles
Anotace práce:	Bakalářská práce se věnuje fenoménu singles. Cílem této práce je zhodnocení vývoje fenoménu singles v České republice. Práce je rozdělena do dvou částí, z níž první se věnuje fenoménu po stránce sociologické a objasňuje základní definice, historický vývoj a problematiku singles. Druhá část je zaměřena na vybrané demografické charakteristiky související se singles a jejich následnou analýzou. Uvedené demografické údaje jsou aplikovány na časové období od roku 2001 do roku 2011 na území České republiky.
Klíčová slova	Singles, fenomén, sňatečnost, porodnost, rozvodovost, cenzové domácnosti, víra
Anotace v angličtině:	This bachelor essay is dedicated to phenomenon singles. It is targeted to evaluate progress of phenomenon singles in Czech Republic. Essay is divided in to two parts. The first part looks at this phenomenon from the sociological view and explains basic definitions, historical development and issues of singles. The second part aims at selected demographic features and their subsequent analysis of singles. These demographic data are applied to time period between years of 2001 to 2011.
Klíčová slova v angličtině:	Singles, phenomenon, marriage, birth, divorce rate, census households, faith
Přílohy vázané v práci:	1-CD
Rozsah práce:	37 stran
Jazyk práce:	český

Obsah

Anotace.....	4
Úvod	6
1 Fenomén singles – základní charakteristika	8
1.1 Definice pojmu singles.....	8
1.2 Historický podklad fenoménu singles.....	10
1.3 Typologie singles	11
1.4 Typy alternativních vztahů singles.....	13
1.5 Singlismus	14
2 Sociologický aspekt fenoménu singles	16
2.1 Motivy singles života	16
2.2 Genderová specifika singles	18
2.3 Životní styl singles.....	19
2.4 Výhody a nevýhody života singles	19
3 Demografický aspekt fenoménu singles.....	21
3.1 Druhá demografická tranzice	21
3.2 Demografické charakteristiky fenoménu singles v ČR	24
3.3 Závěry demografické analýzy se zaměřením na singles.....	31
Závěr.....	33
Literatura a zdroje.....	34
Seznam tabulek	37

„Když řekneme, že jsme svobodní, znamená to, že víme, co děláme.“

Will Durant

Úvod

Fenomén singles – nový životní styl, který se v západní společnosti objevil již před pár desítkami let. V České republice se začal objevovat až po sametové revoluci v roce 1989, kdy došlo k radikálním změnám, které ovlivnily celou českou společnost. Ziskává si stále větší oblibu především u mladých lidí. Objektivně se nedá posoudit, zda je život, který singles prožívají plnohodnotný i přesto, že není naplněn rodičovstvím a láskou blízké osoby. Singles se mohou charakterizovat například slovy svobodní, nezávislí, nezadaní, úspěšní a bezdětní. V češtině prozatím nemáme pro anglický termín singles odpovídající český ekvivalent. Přeložit by se dal jako jediný, jeden, jednotlivý, nezadaný nebo svobodný. Životní styl singles prezentuje jako mladé, úspěšné kariéristy bez závazků, kteří si užívají svobodný život. Mohou si plánovat svůj volný čas, naplno se věnovat své kariéře a svým koníčkům, cestovat. Pro někoho se mohou zdát být podivíny, těmi, se kterými nikdo nechce zůstat a proto jsou sami. Ale oni se pro tento životní styl rozhodli a nemají potřebu vázat se do vztahu a zakládat rodinu. V naší společnosti dochází k nárůstu samostatně žijících dospělých osob ať už důsledkem odkládání sňatku nebo rozvody. Mezi singles samozřejmě neřadíme všechny samostatně žijící jedince. Mají svá specifika a zvláštnosti. Obecně do této skupiny patří osoby ve věku dvacet pět až čtyřicet let, které s nikým nežijí a ani nesdílejí společnou domácnost, nejsou v partnerském vztahu, většinou jsou ekonomicky nezávislí a úspěšní. Mohou se plně realizovat, užívat si svůj život bez výčitek a na úkor druhé osoby, což by v partnerském či manželském svazku nebylo možné.

Tento fenomén v nás může evokovat rozdílné reakce, jedni ho budou podporovat, druzí odsuzovat, další se jím nebude zabývat vůbec. Je ale zřejmé, že se u nás začíná s tímto fenoménem počítat. Cestovní kanceláře nabízí dovolené pro singly, natáčí se o nich dokumenty a na trh se dostávají produkty a služby určené této kategorii.

Protože mě tento životní styl zajímá pro svoji aktuálnost a vzrůstající tendenci, chtěla jsem se o tomto fenoménu dozvědět něco více, a proto jsem si ho vybrala jako téma své bakalářské práce. Cílem této bakalářské práce je popis fenoménu singles v České republice na základě analýzy vybraných demografických aspektů, které se singles souvisí, jako například sňatečnost, porodnost, rozvodovost a cenové domácnosti jednotlivců a potom také to, jestli

víra ovlivňuje rozšíření singles, ale také odpovědi na otázky „Kdo jsou vlastně singles? Jaké mají charakteristické znaky? A jak singles mění naši společnost?“

Uvedené charakteristiky jsou v rámci České republiky. Cílem analýzy je identifikace odlišností uvedených demografických aspektů a jejich vzájemných souvislostí. Metodou dosažení tohoto cíle je analýza odborné literatury a zdrojů věnujících se problematice singles z oblasti sociologie a demografických údajů Českého statistického úřadu.

1 Fenomén singles – základní charakteristika

Předmětem této kapitoly je definování pojmu z pohledu vybraných autorů, kteří se zabývají problematikou singles, historie tohoto fenoménu, typologie a alternativní vztahy singles a také objasnění konceptu singlismus.

1.1 Definice pojmu singles

Fenomén singles se začal v České republice objevovat po roce 1989, kdy došlo vlivem politického převratu ke komplexním změnám ve společnosti. Mimo jiných došlo k výrazným změnám postojů, hodnot a modelů chování. V západní Evropě se tento fenomén objevil již v šedesátých letech. Co vlastně pojem singles znamená a co si pod ním máme představit, uvádím v následujících charakteristikách.

V západní sociologické literatuře se již delší dobu vyčleňuje nová životní fáze, která je označována jako pozdní mládost, mladá dospělost nebo post-adolescence (Heath, Cleaver 2003, in Tomášek, 2004). Marcel Tomášek (2004) uvádí, že se vyznačuje tím, že v životě dnešních dvacátníků, dvacátnic, třicátníků a třicátnic schází něco z definičních charakteristik, které byly doposud spojovány s dospělostí. Nová životní etapa, která se objevuje, posouvá fázi mládí hluboko do fáze dospělosti a tím ubírá z té části života, jež se donedávna za dospělost označovala (Biose-Reymond 1998, in Tomášek, 2004).

Podle Jany Chaloupkové a Petry Šalamounové (2004) došlo v české společnosti v 90. letech 20. století ke změnám v rodinném chování, především k poklesu sňatečnosti a plodnosti, které jsou vysvětlovány změnou hodnotových orientací a jejich těžištěm je růst individualismu, odchýlení od tradičních podob partnerského chování a emfáze na autonomii.

Ačkoliv se „singlům“ obvykle připisuje odhodlání profesně se realizovat na úkor osobního a partnerského života, většina z nich očekává do pěti let vstup do manželství, i když to samozřejmě neznamená, že k tomu nutně dojde, jak konstatuje Tomášek (2005). Tento závěr potvrdily hloubkové rozhovory s čtyřmi desítkami respondentů v České republice, které proběhly v letech 2003–2004. Z rozhovorů zároveň vyplynulo, že život bez dlouhodobého vztahu s vyhlídkou na rodinu není a priori sledovanou strategií, ale spíše následkem komplexních změn mentality a modelů chování.

Podle Jana Jandourka (2009) označuje pojem singles jedince, kteří nechtějí vstupovat do manželství, protože jim život o samotě v zásadě vyhovuje a motivací je pro ně především větší možnost budování kariéry, mohou se věnovat osobním zálibám a vstupovat do více sexuálních vztahů.

Radka Radimská s Marcelem Tomáškem (2003) zase vymezují kategorii singles jako lidí nežijících v páru, žijících bez životního partnera. Dle jejich názoru je tato kategorie velice heterogenní a není úplně nová, modifikují se ale lidé, kteří ji tvoří. Uvádějí, že do 60 - ti let byli do této kategorie zařazováni obvykle všichni ti, kdo neuzavřeli manželství. Toto dělení však vzhledem k počtu nesezdaných soužití ztratilo smysl. Tuto skupinu tvořili především rozvedení, ovdovělí, lidé a priori vyloučení z manželského svazku a svobodné matky. Dnes v této kategorii jsou ale mladí lidé mezi 25 až 40 lety, kteří se dobrovolně rozhodli žít po delší dobu bez partnera, aby mohli rozvíjet jiné než rodinné životní strategie.

Jak uvádí Ivo Možný (2006) má život současných singles několik charakteristik. Zejména ho většina vnímá ne jako stav, který je konečný, ale jen jako životní etapu i když se stále častěji prodlužuje, až se mění v definitivu. Singles jsou podle něj nový sociální jev, který se u nás teprve vynořuje a začíná nabývat na významu až v posledních desetiletích.

Americká psycholožka Bella DePaulo (2011) definuje singles jako nezadané osoby, které jsou svobodné jak zákonně, tak sociálně. Dále uvádí, že v každodenní interakci je nejdůležitější, jestli jste sociálně nezadaní či v partnerství. Za sociální partnery považuje jedince, kteří žijí v sexuálním vztahu a udávají ho, jak oni sami, tak i jejich okolí za vážný. Dojmy vážnosti jsou tvarovány faktory, jako je délka vztahu, jestli se spolu vídají pravidelně a exkluzivně a zdali spolu žijí.

Dle demografických ukazatelů jsou podle Chaloupkové a Šalamounové (2004) v podílu svobodných zásadní diference podle stupně dosaženého vzdělání a to, že ve věku 25 let zůstávaly svobodné, v roce 2001, tři čtvrtiny vysokoškolsky vzdělaných žen, zhruba polovina s maturitou a základním vzděláním a jen třetina s vyučením. Dále u žen ve věku 30 let nikdy nebyla provdána čtvrtina žen vysokoškolsky vzdělaných, taktéž stejný podíl žen se základním vzděláním a jen přibližně každá desátá středoškolačka. Co se týče mužů, byly podle stejného věku a vzdělání podíly výrazně vyšší. Například u třicátníků zůstává svobodných polovina mužů se základním vzděláním, 38% s vysokoškolským a 30% se vzděláním středoškolským ať již s maturitou nebo bez ní.

Podle Ulricha Becka (2004) forma existence singles není v současné moderní době ničím vybočujícím, ale je jakýmsi původním typem plně realizované společnosti trhu práce, která svým popřením sociálních vazeb začíná ve svém nejpokročilejším stadiu rozkládat i předpoklady trvalejšího spojení s druhými.

Jak vyplývá z této kapitoly, považuje většina autorů za singles převážně mladé, svobodné osoby, které žijí bez stálého partnera, mohou se naplno věnovat své kariéře, zálibám a vstupovat do více sexuálních vztahů. Lze říci, že každá z uvedených definic pochází

z jednotného základu a to, že se jedná o jedince bez dlouhodobého partnera nebo také o jakousi přechodnou fázi, než osoba žijící single dospěje k takovému vztahu, který nakonec vyústí ke vstupu do manželství.

1.2 Historický podklad fenoménu singles

Trend fenoménu singles se objevil v západním světě již před pár desetiletími a příčinou tohoto jevu byly převážně technické a ekonomické předpoklady, které lidem daly možnost více se zabývat osobním vývojem, což mělo za následek hodnotové a ekonomické difference mezi partnery. Mezi další příčiny můžeme zahrnout možnost lepší kontroly porodnosti. Toto vedlo k tomu, že ženy začaly oddalovat manželství a početí dětí na třetí a muži dokonce na čtvrtou dekádu svého života. Sílicí trend fenoménu postupně přeměnil mínění a poměry v západních pospolitostech a jeho následkem je, že lidé, kteří žijí o samotě, se již nemusí cítit vyřazení, ale jako plnoprávní a také prosperující členové společnosti. V České republice, nastal přelom po roce 1989, kdy stát již nezasahoval do práv občanů a lidé začali využívat nenadálých možností a svobody. Nastala doba zvrátů a započal trend celosvětového individualismu. Zodpovědnost byla přesměrována na způsobilost každého jedince zvolit si takový životní styl, který mu plně vyhovuje. Dnes se Česká republika řadí mezi první z postkomunistických zemí, co se týče počtu lidí žijících single, pro které je cílem zajímavý životní styl a kariéra (Frouzová in Kaiserová, 2005).

U západoevropských populací docházelo ke změnám demografického chování vlivem společenské situace, kdy nadále vzrůstal individualismus a také se prosazovala emancipace žen a samozřejmě i jejich ekonomická nezávislost, ale i zvyšující se nezaměstnanost mladých lidí vedla k rozvaze o sňatku a narození dítěte. V západoevropských zemích se měnil způsob života mladých lidí postupně od poloviny 60. let tak, jak se přetvářela celá společnost, která kladla význam na rovnoprávné postavení mužů a žen ve společnosti i v rodině a na svobodu jednotlivce. Česká republika se po událostech v listopadu 1989 dostala do období tzv. druhého demografického přechodu, kterým se označují kvalitativní změny reprodukčního chování. Po politickém převratu dochází ke změně životních podmínek a získaná svoboda umožnila podnikání, cestování a mladým lidem větší možnost studovat. Vlivem těchto revolučních změn se postupně začalo měnit také demografické chování. Došlo k prudkému poklesu sňatečnosti, vzrostl průměrný sňatkový věk svobodných snoubenců a narůstala rozvodovost (Kučera in Fialová, 2000).

Ivo Možný (2006) zase uvádí, že se tato nová sociální skupina vytvořila na konci dvacátého století v bohatých západních společnostech a sociologie nám nabízí dvě vysvětlení

pro její vznik. Je to jednak vlivem globální ekonomiky, která požaduje flexibilní pracovní sílu, schopnou stěhovat se za prací, zvládnout nároky na pracovní zatížení, služební cesty, přesčasy a dalšími požadavky, které postihují rodinný život. Dalším faktorem je tlak kulturních norem, které se mění, vlivem nových šancí na formování bezstarostného životního stylu. Ivo Možný (2006) v této souvislosti odkazuje na práce Ulricha Becka a Elisabeth Beck-Gernsheim, Zygmunta Baumana a Scotta Lashe.

Proces individualismu s sebou nese pro stále se zvětšující počet mužů a žen nejen svobodu experimentovat, ale také vyrovnávat se s důsledky tohoto procesu. Rodinné tradice se rozplývají a manželství je nahrazováno partnerstvím, které je udržováno jen do té doby, dokud partnerům přináší uspokojení. Dochází k tomu, že rodiny se zakládají a ruší dokonce několikrát za život jednoho člověka. Zájem o trvalé hodnoty je dnes v krizi, a pokud se něco neudělá se znepokojivou mírou nejistoty, nemáme prakticky žádnou naději, že se víra ve stálé a trvalé hodnoty obnoví (Bauman, 2004).

1.3 Typologie singles

V moderní společnosti, jak uvádí Ladislav Rabušic (2001) se nachází mimo manželství a kohabitace ještě následující uskupení intimního životního stylu. Mezi ně patří tzv. *oddělené soužití*, které formuluje stav, kdy dva lidé opačného pohlaví spolu žijí, jejich okolí o tom ví, ale každý z partnerů má své vlastní bydlení a oddělené finance. Dalším typem je stav, kdy muž nebo žena zůstávají *trvale svobodní*, který zatím není moc rozšířen, ale pozvolna narůstá. Tento jev není jednoduché zařadit, protože důvodů proč člověk zůstane žít sám je velmi mnoho, například budování kariéry, nemožnost najít si odpovídajícího partnera, homosexuální orientace či zdravotní omezení. Následující typologie dle Shostaka je založena na dvou dimenzích neženatosti či neprovdanosti a jestli k ní došlo dobrovolně či nedobrovolně a je-li dočasná nebo permanentní.

Neženatý/neprovdaná	Dočasně	Trvale
Dobrovolně	ambivalenti	rozhodní
Nedobrovolně	doufající	zarmoucení

Tabulka 1 Typologie svobodných a neprovdaných podle Shostaka (vlastní zpracování tabulky)

Zdroj: Rabušic (2001)

Prvním typem jsou *ambivalenti (ambivalents)*, což jsou muži či ženy, kteří bezprostředně nehledají partnera, ale do budoucna se této eventualitě nebrání, nicméně v této chvíli se plně soustředí na kariéru nebo experimentují se vztahy. Druhým typem jsou *doufající (wishfuls)*, kteří sice aktivně vztah vyhledávají, ale nenalézají, přesto však věří, že opravdový vztah se jim podaří najít. Třetím typem jsou *rozhodní (resolved)*, kteří k tomu, že dobrovolně nevstupují do manželství, mají své opodstatněné argumenty. Posledním typem jsou *zarmoucení (regretfuls)*, kteří by rádi uzavřeli manželství, ale nepodařilo se jim to a tak to vzdali a zůstali nedobrovolně svobodnými (Shostak in Rabušic, 2001).

Další typologie, kterou uvádím je podle Marcely Linkové (2002) a zahrnuje následující dělení na kategorie *společně, ale každý zvlášť*, kterou vyhledávají především ženy, které upřednostňují kariéru a muži, kteří sice dávají přednost vztahu před samotou, ale bez nutnosti žít ve společné domácnosti s partnerem. Další kategorie je *single „z donucení“*, která se vyznačuje zastoupením mladých lidí, co ještě neuzavřeli sňatek a ani nemají stálého partnera, avšak tento stav není jejich dlouholetým záměrem. V jejich případě se jedná o vysoké pracovní nasazení a tím ztíženou možnost seznámení se s novými lidmi, nároky na partnera, nicméně jde o přechodnou fázi před navázáním nového vztahu, i když se může prodloužit i na několik let. A poslední kategorií je *single omylem*, která je charakterizována odkladem uzavření sňatku a zodpovědnosti mladých lidí, jak za výběr partnera, tak i za plánování rodičovství.

Za nejvíce uznávanou je považována typologie Petera Steina, která pochází z roku 1981, a jsou v ní uvedeny tyto kategorie: *dobrovolně dočasní (Voluntary temporary singles)*, kteří jsou sice v tuto chvíli nezadaní, ale v budoucnu chtějí žít v partnerském vztahu. Další jsou *dobrovolně stabilní (Voluntary stable)*, kteří žijí dobrovolně bez manželství a tento stav je trvalý. Následují *nedobrovolně dočasní (Involuntary temporary)* tedy lidé, kteří aktivně hledají partnera za účelem sňatku. A poslední uvedenou kategorii reprezentují *nedobrovolní stabilní (Involuntary stable)*, což jsou jedinci, kteří by rádi našli partnera za účelem sňatku, ale nedaří se jim to a proto rezignují a smíří se s životem single (Stein, 1981).

Poslední uvedenou typologii popisuje Marcel Tomášek (2006), který rozlišuje vedle singles „volně proplouvajících“ a těch „přízpusobených“ žijících dočasný nebo permanentní „život solitéra“, singles v otevřených vztazích, singles v uzavřených vztazích a singles v jedné domácnosti, kteří mají dohodu o společném soužití (Staples in Tomášek, 2006).

Se vznikem životního stylu singles se objevily snahy singles zařadit a kategorizovat. Vznikly tak různé typologie, z nichž některé přetrvaly a staly se klasickými. Typologie, které jsem uvedla, jsou nejznámější a jsou postaveny na podobném základě. Shostakova typologie

se vlastně shoduje s typologií Steinovou, jen Shostak použil pro své kategorie jiné výrazy. Typologie dle Linkové je z uvedených typologií nejmladší.

1.4 Typy alternativních vztahů singles

Singles mnohdy udržují alespoň určitou formu pravidelných a leckdy i dlouhodobých vztahů, které jsou ale realizovány formou alternativy, ve které se jedná o sexuální nebo přátelský vztah bez klasické partnerské spojitosti s vizí do budoucnosti jako základu pro případné uzavření manželství a založení rodiny.

Marcel Tomášek (2006) se na základě analýzy 37 hloubkových rozhovorů pokusil sestavit a charakterizovat podstatné kategorie alternativních vztahů tak, jak se objevují v současném českém kontextu. Jsou to:

- *Ženatí milenci a milenky*

Objektem byli převážně mladí lidé žijící sami, kteří dosáhli ekonomické nezávislosti, věkové kategorie 23 až 32 let. Rozsáhlým typem se ukázal vztah s ženatým milencem. Dále se prokázalo, že i když se na jedné straně setkáváme s relativně nestabilními vztahy, zároveň tento typ alternativních vztahů nevylučuje dlouhodobost, ale i nevyhraněnost a nejasnost perspektiv těchto vztahů.

- *„Víkendové manželství“ („apart but together“, tj. „odděleně, ale spolu“)*

Výstižně vyjádřeno jako „prostor pro sebe“ bez každodenní kohabitace. Mít možnost uchýlit se například do svého bytu.

- *Distanční vztahy a „nárazovky“ (Long Distance Relationships; One Night Stands)*

I když se jedná o odlišné formy vztahů, respondenti je často kombinovali, a proto je Tomášek uvedl spolu. Objevila se i otázka akceptace a oprávněnosti tzv. nárazovky.

- *Otevřené vztahy*

U těchto vztahů je nutné rozlišit vztahy, které nabývají charakter vztahů otevřených během vývoje klasického dlouhodobého vztahu a ty, které jsou oboustranně deklarativně otevřené od počátku.

- *„Přítelkyně do nepohody“*

Samotné ujasnění si své role a pozic aktérů v alternativním vztahu je leckdy neuceleným procesem, který své jasné kontury získává teprve až ve zpětném pohledu. Je to vlastně spíše vztah soustředěný na sexuální sféru.

- „Hra na dokazování si“

Dá se charakterizovat jako potřeba neustále si dokazovat, že je někdo chce, a že kdyby oni ten vztah chtěli, tak by ho měli. Prostě čekají, jestli se někdo chytne a to jim v tu chvíli stačí.

- *Rozvíjení vztahů s rodinnými příslušníky*

Je to vlastně kompenzace chybějícího partnerského vztahu, může tu ale vyvstat nebezpečí v důsledku chybějícího vztahu nezdravým upnutím, například na své dítě a začít ho brát jako kompenzaci neuskutečněného partnerského vztahu.

Sociolog Marcel Tomášek (2006) sestavil těchto sedm typů alternativních vztahů, v nichž nalezneme různé varianty reálného života singles. Jsou v nich obsaženy, jak vztahy milenecké, jednorázové sexuální, tak i vztahy rodinné, které nahrazují neuskutečněné partnerské relace.

1.5 Singlismus

Co si lze představit pod výrazem „singlismus“? Americká psychologka Bella DePaulo (2011) ve své knize popisuje singlismus, jako stigmatizaci dospělých lidí, kteří jsou nezadaní či bez stálého partnera a stávají se jeho terčem. Patří sem negativní stereotypy a diskriminace nezadaných. Tento pojem uvedla a začala používat DePaulo, a jak sama říká je hrdá a šťastná, že se tento výraz rychle modifikoval a doufá, že s každým použitím tohoto slova to s sebou přinese i zdůraznění tohoto problému. DePaulo také uvádí, že se již objevila nesprávná použití tohoto slova a proto by chtěla uvést, co singlismus opravdu znamená a co neznamena.

1. Co singlismus znamená? Jak jsem již uvedla, je to stigmatizování dospělých lidí, kteří jsou nezadaní a bez stálého partnera. Obsahuje to také negativní stereotyp nezadaných a diskriminaci proti nim.
2. Co singlismus neznamena? Předem bych chtěla uvést, že když autorka zadala toto slovo do internetového vyhledávače, byla příjemně překvapená, kolik našla výsledků hledání.

Prostudovala je a některé se opakovaly, byla tam také podstatná opomenutí v tom, že si někteří lidé myslí o osobách žijících singles, že se dožívají vyššího věku. Jedním z těchto důvodů může být, že mají méně starostí, nemusí se starat o rodinu a svůj volný čas mohou věnovat sobě, například sportu. Většina vysvětlení však byla správná. V případě špatného pochopení uvedeného významu slova obvykle nevěděli následující: singlismus neznamena být nezadaný. Také neznamena, že z důvodu nárůstu singlismu a jejich údajné „dlouhověkosti“ a zdravému životnímu stylu bude nutné, například navýšit počet nově postavených bytových jednotek, jelikož si myslí, že každý samostatně žijící jedinec bude mít zájem pořídit si své

vlastní bydlení. Dále Bella DePaulo (2011) uvádí, že v porovnání s manželskými páry nebo zadanými lidmi, kteří jsou popisováni ve velmi pozitivních vyjádřeních, u singles se předpokládá, že jsou nevyzrálí, nepřizpůsobiví a egoističtí. Ačkoli singlismus je neagresivní, měkčí forma bigotnosti než obvyklé stigmatizované skupiny, jako třeba homosexuálové a lesbičky, dopad a účinek singlismu je daleký. Na rozdíl od jiných –ismů, jako jsou rasismus, sexismus není singlismus často rozpoznán a když už je odhalený, tak je často považovaný za legitimní.

2 Sociologický aspekt fenoménu singles

Obsahem této kapitoly jsou motivy života singles jeho genderová specifika, životní styl tohoto fenoménu a také jeho výhody a nevýhody.

2.1 Motivy singles života

Vera Peifferová (1997) uvádí, že když žijete samostatně, můžete všechny své síly soustředit na postup v kariéře, máte nejlepší možnost pracovat na svém osobním i profesionálním rozvoji a také na svojí duševní pohodě, protože tu není nikdo, na koho byste museli brát ohled. Jako příklady uvádím vybrané pasáže z rozhovorů, které autorka uskutečnila s vybranými kandidáty ohledně života singles: Valerie (50, pracuje jako terapeutka) uvádí: „ ...líbí se mi žít sama, mohu si dělat, co chci, líbí se mi ten fakt, že tu není nikdo jiný, na koho bych ještě musela myslet, nestojím o potíže společného života s někým, koho bych nemilovala, nebo naopak strasti, pokud bych ho milovala“. Dalším z respondentů je Peter (23, zabývá se obchodem), který uvádí: „ ... žít sám je levnější, nepodléhám žádným omezením, můžu přijít i odejít, kdy chci, nikdo ode mě neočekává, že budu dělat tohle a že budu tamhle, i když se mi to nehodí“. Natalie (43, pracuje jako systémová analytička pro univerzitu) a uvádí: „ ... kdykoli jsem s někým žila, rezolutně jsem odmítala s ním být po celou dobu, takže když jsem konečně svobodná, moc si to užívám, mám ráda pocit, že jsem nezávislá, když žiju sama, cítím, že jsem opravdu sama sebou“. Rupert (36, podnikatel) uvádí: „ ... žiju plnohodnotný život, který se ubírá kladným směrem, mám úspěch v profesionálním životě, a to, že jsem svobodný, jsem si vybral sám, za nejdůležitější vlastnost pokládám žít v míru sám se sebou a jít svou vlastní cestou, a nemusí to být zrovna konvenční cesta sňatku a dětí“.

Další motivy proč lidé žijí jako singles zmiňuje i Zdeněk Mlčoch (2008). Řadí sem tyto důvody:

- zatím nepotkali toho pravého
- se svým stavem jsou spokojeni
- člověk, o kterého mají zájem, je už zadaný
- nevydařený předešlý vztah
- nejsou na vztah připravení
- v současné době pro ně vztah není vhodný
- nejsou si jistí svou sexuální orientací

Také uvádí i jiné příklady motivů života singles, které charakterizuje následovně:

Sám, aby zapomněl - žít po nějaký čas v osamění je v některých životních okamžicích přínosné až blahodárné. Rozchod s partnerem nebo partnerkou, s nímž nás pojil tzv. vážný vztah, je jedním z nich a někdy jsou potřeba týdny, ale i měsíce až několik let, než si srovnáme v hlavě, čím jsme prošli, a pochopíme, že už je to minulost.

Chci jen tebe a nikoho jiného - jiným důvodem, proč se člověk stává singlem, může být naopak láska nešťastná a neopětovaná. Navenek se zdá, že je sám, ve skutečnosti však zmírám láskou k ženatému nebo zadanému jedinci. Potom se dostaví pocit, že nikdo jiný za to nestojí a ústí v dobrovolnou samotu.

Já chci být sám – podstatou fenoménu singles je, že pravý a nefalšovaný single žije bez partnera z přesvědčení a výhledově na své osobní situaci nehodlá nic měnit a jeho samota mu zcela vyhovuje.

Zlatonosná řeka ekonomiky - pro ekonomický trh jsou singles výhodným artiklem a mnoho výrobců se proto zaměřuje na cílovou skupinu ekonomicky nezávislých singles, protože jejich peněženka je vždy plná, jelikož z ní neodčerpává finance někdo druhý.

Velkoměsto plné singles - osaměle žijícím osobám vycházejí vstříc především velkoměsta, kde žije víc než polovina jednočlenných domácností. Jedinci žijící osaměle, zde mají snadnější přístup ke speciálním produktům pro singles.

Zběsilé tempo - životní tempo se zrychlilo a z našich životů se vytrácí vřelost a blízkost úměrně s časem, který jsme ochotni a schopni vložit do přátel.

Racionalita v emocionalitě - odmítáme se spokojit jen tak s někým a o vztazích uvažujeme s větší racionalitou, méně spoléháme na intuici. Vyrůstají nároky zaměstnavatelů na naše časové možnosti a zvyšují se i naše nároky na partnera.

Seberealizace versus rodina – omylem je domnívat se, že generace dnešních třicátníků netouží po rodině, jejich touha je jen zeslabena atraktivními možnostmi kariéry. A nejdůležitějším předpokladem kariérního postupu je přece intenzivní seberealizace a nikoli udržování rodinného krbu (Mlčoch, 2008).

Z výše uvedených charakteristik vyplývá vliv moderní doby, do níž patří emancipace žen, individualismus a možnosti jedince v jeho osobním životě.

Jevy spojené s modernizačními trendy ovlivňují chování mladých lidí a tím i populační vývoj. Patří mezi ně větší možnosti uplatnění a seberealizace mladých lidí, změny hodnotových orientací, individualizace, emancipace žen, potřeba osobního úspěchu, dostupnost a kvalita antikoncepce, růst vzdělanosti, životních nákladů, ale také růst nákladů

na děti a jiné, které měli vliv na změny v demografickém chování v 90. letech (Kuchařová, Nedomová, Zamykalová, 1999).

2.2 Genderová specifika singles

Radka Radimská a Marcel Tomášek (2003) zmiňují, že fenomén singles je značně genderově podmíněn a na muže a ženy, žijící singles je nahlíženo jiným způsobem a jsou na ně uplatňována jiná měřítká. Muži a ženy mají pro tento způsob života odlišné motivace a každému přináší něco jiného, čerpá z něj odlišným stylem. Uvedeme si rozdíly z pohledu společenského vystupování a z pohledu skutečných motivací. V prvním případě je bezpartnerský život identifikován se životem v osamění, i když podle francouzského výzkumu z roku 1991 sice singles pocítují samotu častěji než lidé v páru tedy 47% proti 22%, ale polovina z nich samotu nepocítuje. U žen je tradičně singles život prezentován jinak než u mužů singles, jelikož žena je sama, protože si nedokázala najít partnera, oproti mužům pro něž je to pokaždé konsekvence svobodné volby (Gautier in Radimská, Tomášek, 2003).

Z pohledu skutečných motivací má velký vliv vzdělání, kdy ženy s vysokoškolským vzděláním vstupují do manželství později. Ženy také méně často než muži vstupují po rozchodu opětovně do vztahu a raději zůstávají samotné (Gautier in Radimská, Tomášek, 2003). I když na druhou stranu ženy, které jsou vzdělanější, mají vyšší požadavky na své partnery a manželství pro ně nemá takový klad jako pro ženy se vzděláním nižším (Kaufmann in Radimská, Tomášek, 2003).

V České republice jsou mezi singles muži a singles ženami podstatné difference, kdy počet mužů ve věku 25-39 let žijících samostatně vysoce převyšuje počet stejně starých singles žen. Vyjádřeno v číslech je to 184 637 mužů proti 74 851 žen, tedy 71% mužů a 29% žen, což je způsobeno zejména věkovým rozdílem mužů a žen při sňatku a také tím, že se české ženy častěji než muži provdávají do zahraničí. Co se týče single mužů do 34 let, tak je většina svobodných a singles také tvoří starší rozvedení muži mezi 45 a 54 lety. U žen se po třicítce rapidně snižuje počet singles, což může být způsobeno vidinou „tikajících biologických hodin“ a také tím, že dle předchozího demografického chování, ženy vyšších věkových kategorií sledovaly tento model a neodkládaly proto sňatek do pozdějšího věku, jak uvádí Radimská a Tomášek dle Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001. Jak dále zmiňují, je třeba si uvědomit, že prudký nárůst singles nemusí být nutně spojován s náhlou a ráznou modernizační změnou, ale i s jinými osobitými českými charakteristikami, například již konvenční vysoká rozvodovost (Radimská, Tomášek, 2003).

2.3 Životní styl singles

Život singles můžeme dnes právem považovat za životní styl dnešní mladé generace a jedním ze sociologických jevů. Samostatně žijící osoby můžeme v podstatě rozdělit na dvě skupiny, z nichž v té první jsou ti, co chtějí žít sami a v té druhé jsou ti, co takto žít nechtějí. Co se týká jejich záměrů, žádná z těchto skupin nemusí mít jasno a bezpochyby se tu také objevuje určitý stupeň střetávání, přesto je možné většinu lidí začlenit buď do skupiny dobrovolníků nebo nedobrovolníků (Peifferová, 1997).

S velkou pravděpodobností se bude podíl celoživotně svobodných zvyšovat, jelikož je naše moderní společnost tolerantnější k individualizovaným formám tohoto životního stylu. Zajisté mnozí muži a ženy naleznou v tomto svobodném stavu důstojnou alternativu manželství, u žen možnost kariérového růstu a také jejich vysoká vzdělanost. Vyrůstající popularita tohoto zmíněného odděleného soužití může být indikátorem toho, že tento trend již započal (Rabušic, 2001).

Specifika nárůstu singles se připisují životnímu stylu mladých lidí mezi 25-35 lety, kteří jsou ochotni být značně pracovně vytížení, ale chtějí si taktéž za své vydělané peníze užít. Proto nejsou nuceni vstupovat do manželství kvůli finančnímu zabezpečení a raději investují do zajímavého životního stylu. I když si většina z těchto lidí rodinu založí později, někteří si na svůj život bez odpovědnosti a závazků zvyknou tak, že se ho již nehodlají vzdát. Jejich cílem se pak stává budování kariéry a užívání si tohoto přitažlivého životního stylu (Frouzová in Kaiserová, 2005).

2.4 Výhody a nevýhody života singles

Životní styl singles má svoje výhody a nevýhody. Vždy záleží na konkrétním jedinci, jestli si v něm najde své priority nebo v něm vidí jen osamělost. Určitě není snadné žít jako singles, už jen z pohledu samostatného bydlení, které není finančně dostupné pro všechny, ale i ostatních záležitostí, které musí člověk žijící sám zvládnout a nemůže se o ně podělit s partnerem, což může být za určitých okolností ekonomicky nevýhodné. Na druhé straně přináší život singles i příjemnější podobu, například užívání si svobody bez výčitek, budování kariéry, užívání peněz a rozhodování jen za sebe.

Na vysvětlení výhod života singles, uvádí Zdeněk Mlčoch (2008) toto: brzká svatba v současnosti už není moderní, naopak je stále populárnější a běžnější zakusit nejprve života a teprve jako vybouřený vstoupit do manželství, popřípadě si najít stálého životního partnera.

Máte čas najít toho pravého, protože když si nepřipouštíte, že vás něco či někdo k něčemu tlačí, máte o poznání větší šanci najít ideální ženu či muže. Nejhorší možností je zpanikařit, což může vést k tomu, že skončíte v náručí prvního člověka opačného pohlaví, který projeví zájem. Zaměřte se na kariéru, jelikož chcete-li si vybudovat slušnou pracovní pozici, musíte být také trochu sobečtí, a to se s životem v páru příliš neslučuje. Můžete si dělat, co chcete, kdy chcete, vytvořit si vlastní zvyky, které vyhovují pouze vám. Nikdo vám nebude říkat, ať jdete nakoupit nebo, kdy už umyjete nádobí. Single má své peníze a nemusí se o ně s nikým dělit. Může si užívat náhodné známosti a nemusí vysvětlovat, kde se zdržel, aneb konec žárlivých scén.

Nevýhodou života singles může být věčná samota, nemáte nikoho, kdo by se o vás postaral, když jste nemocní. Ohledně finančních záležitostí se musí singles spolehnout jen na sebe, přicházíte o společně prožité chvíle s partnerem, citové strádání, nemáte se na koho spolehnout v těžkých chvílích, s kým se radit ve vážných věcech, když potřebujete obejmout, tak tu nikdo není, chybí vám spřízněná duše. Všechno, co prožíváte a jak žijete je jen na vás, nemůžete chodit na aktivity určené párům, zkrátka jste na radosti a strasti sám.

3 Demografický aspekt fenoménu singles

Fenomén singles se podepsal i na demografických ukazatelích, což souvisí s tzv. druhou demografickou tranzicí a následně s konkrétními demografickými charakteristikami, jako jsou sňatečnost, porodnost, rozvodovost, víra a počet cenзовých domácností. Výzkumná otázka zní: Jak se v souvislosti s druhou demografickou tranzicí změnily konkrétní demografické charakteristiky, jako jsou sňatečnost, porodnost, rozvodovost, víra a počet cenзовých domácností, a to mezi lety 2001 a 2011? Pro odpověď na otázku je použita metoda analýzy a komparace dat Českého statistického úřadu, která pochází z pravidelného sčítání obyvatelstva v letech 2001-2011.

3.1 Druhá demografická tranzice

Ladislav Rabušic (2001) zmiňuje, že demografové Ron Lesthaeghe a Dirk van de Kaa uvedli v roce 1986 koncept druhé demografické tranzice. Jejím hlavním populizátorem se stal Dirk van de Kaa, podle kterého se tato tranzice vyznačuje logickou posloupností následných fází, v nichž dochází k transformaci jednotlivých demografických jevů. Ty vedou přeměnu k demografickému individualismu a modernismu. Když van de Kaa shrnul průběh demografických proměn, které začaly ve vyspělých zemích od poloviny 60. let, došel k závěru, že se tato tranzice vyznačovala těmito na sebe navazujícími demografickými jevy:

1. Snížila se úhrnná plodnost, poněvadž ženy ve vyšším věku přestaly rodit děti.
2. Klesly i počty porodů dětí ve vyšším pořadí.
3. Snížily se i počty předmanželských početí a tedy i manželství uzavíraná z důvodu těhotenství nevěsty.
4. Klesal průměrný věk v době prvního sňatku.
5. Snižoval se počet dětí, které mladé ženy rodily i počet porodů v nižších pořadích, což vedlo k poklesu úhrnné plodnosti.
6. Rozvodovost se začala zvyšovat.
7. Odkládá se uzavření sňatků do pozdějšího věku, manželství začíná být nahrazeno nesezdaným soužitím, zvyšuje se i průměrný věk při sňatku.
8. Stále populárnější se stávají nesezdaná soužití, zvyšuje se průměrný věk v době prvního porodu.
9. Legalizuje se možnost sterilizace a interrupce, což dále snížilo nechtěná těhotenství.
10. Nesezdaná soužití mají podporu u rozvedených a ovdovělých.

11. Za alternativu manželství je stále více považována kohabitace a proto se zvyšují počty dětí narozených mimo manželství.
12. Na nízké úrovni se stabilizuje úhrnná plodnost.
13. Časem se průměrná plodnost začíná lehce zvyšovat tím, když začínají rodit ženy, které dosud porody odkládaly a zvyšuje se také podíl prvních a druhých dětí narozených ženám ve vyšším věku.
14. Stále významnější se stává vědomá bezdětnost.
15. Pod reprodukční hranicí se stabilizuje plodnost jednotlivých kohort.

Zajisté budeme souhlasit, že se všechny tyto procesy vzájemně komplikovaně doplňují a podmiňují a vedou k tomu, že se změnil pohled na manželství a rodinu (Rabušic, 2001).

I další autoři se vyjadřují, že v současné době se většina zemí západní Evropy potýká se skutečností, kterou demografové nazývají druhou demografickou tranzicí. Klesá počet uzavřených sňatků, klesá porodnost a roste věk snoubenců a věk při porodu prvního dítěte. Mladých lidí, kteří v určité životní fázi odmítají manželské soužití a tedy i založení rodiny přibývá a z větší části jde o záměrný a plánovaný odklad manželského a rodičovského startu do vyššího věku, jak o tom svědčí zvýšení deklarovaného ideálního věku prvního sňatku a narození prvního dítěte. Takové postoje signalizují zvýšenou možnost postupné rezignace na rodičovství, případně manželství anebo také možnost redukce plánovaného počtu dětí (Kuchařová, Nedomová, Zamykalová, 1999).

Jak uvádí Jana Chaloupková a Petra Šalamounová (2004) po pádu komunistického režimu dochází k transformaci reprodukčního chování a generace, které začaly dospívat v nových ekonomických podmínkách, oddalují, eventuálně negují uzavírání sňatku a rození dětí. Ačkoliv se ke sňatku odhodlává stále méně lidí, míra rozvodovosti stále roste.

V posledních letech se hledáním příčin nízké české porodnosti zabývala spousta autorů a je samozřejmé, že se jejich názory liší, i když ve své podstatě se pohybují na ose, na jejímž jednom konci stojí objasnění postavená na principu zrychlené demografické tranzice, a na druhém konci objasnění, která podtrhují sociální a ekonomickou krizi doprovázející přeměnu české společnosti. Stoupenci prvního přístupu, k nimž patří i Rabušic vyzdvihují, že za vším stojí hluboká transformace hodnotových preferencí. Ta se uskutečňuje v mladých lidech české populace narozených v polovině 70. a na počátku 80. let a byla umožněna politickým převratem v roce 1989. Stoupenci druhého přístupu, který reprezentuje i Rychtaříková, předpokládají, že důvodem proměn v reprodukčním chování je pragmatická reakce na vysoké náklady přeměny naší společnosti (Rabušic, 2001).

V oblasti natality a tedy i z pohledu počtu dětí v rodině proběhly významné změny, kdy na počátku 50. let bylo v průměrné domácnosti 1,4 závislých dětí, v současnosti je to 1,1 dětí. V ekonomickém chování rodin se tedy zcela jasně prosazuje snaha zvýhodnit poměr ekonomicky činných a závislých členů, potlačit zatížení rozpočtu vyživovanými osobami a omezit redistribuční vliv struktury domácnosti (Večerník in Pavlík, 1992).

„Počty narozených dětí klesají. Význam dítěte se ale zvyšuje. Rodiny tendují k tomu, mít pouze jedno dítě. Více dětí představuje náklady, které si lze stěží dovolit. Ten, kdo si nicméně myslí, že ekonomické náklady zabráni lidem přivádět děti na svět, zůstává zajatcem myšlení v kategoriích náklady – užitek“ (Beck, 2004, s. 193).

Spolu se skandinávskými zeměmi, Belgií a Rakouskem patří Česká republika, co se týče evropského kontextu k zemím s vysokou úrovní rozvodovosti. Když se podíváme na ukazatele úrovně rozvodovosti od počátku 60. do začátku 90. let, tak se zvýšily téměř na trojnásobek a po roce 1989 se růst počtu rozvodů zastavil na vysokém stupni okolo 30 tisíc rozvodů. Tento počet se udržel po celá 90. léta. Taková vysoká úroveň rozvodovosti má za následek zvyšující se růst počtu dětí, které si přenášejí i do svého života zkušenosti s rozvodem svých rodičů. Následný vznik neúplné rodiny s sebou přináší množství problémů, například zhoršení sociální a ekonomické situace rodiny, což se samozřejmě nejvíce dotýká dětí (Šťastná in Hamplová, Šalamounová, Šamanová, 2006).

Ivo Možný (2002) uvádí, že česká populace ve svém rozvodovém chování sleduje zhruba vzorce chování typické pro celou Evropu a v širším slova smyslu pro celou západní civilizaci. Skutečnost není ovšem tak prostá, jak by se na první pohled zdálo. Při čtení jejich sdělení o dlouhodobém a nakonec dramatickém růstu rozvodovosti v naší civilizaci musíme mít na paměti zejména dvě skutečnosti:

1. Pravděpodobnost, zda manželství skončí rozvodem, je podstatně ovlivněna dobou, jež v průměru uplyne, než manželství skončí jiným možným způsobem, jmenovitě úmrtím jednoho z manželů. Lidé v tradiční společnosti se mohli méně rozvádět už proto, že při panující vysoké úmrtnosti bylo už po relativně krátké době více manželství ukončeno smrtí.
2. Aby bylo možno manželství rozvést, je zapotřebí je nejdříve uzavřít. Ve společnostech, kde zůstává vysoký podíl celoživotně svobodných (a trvale ovdovělých), žije méně lidí v manželství a i rozvodovost je přirozeně menší.

I Ladislav Rabušic (2001) uvádí, že poměrně vysoká rozvodovost bude nejspíše jevem trvalým ve všech moderních společnostech, neboť příznaky modernity mají tendenci rodinná pouta rozrušovat. Dříve byly hlavním rodinným poutem ekonomické potřeby, které ovšem

ztratily na významu a dominanci, protože vymoženosti asistenčního státu a také zvyšující se ekonomická nezávislost žen, odstranily kdysi rovný poměr mezi ekonomickým prospěchem a manželstvím. I proto nás ani nemůže překvapit, že moderní společnosti jsou také společnostmi rozvodovými.

Sociologové Radka Radimská a Marcel Tomášek (2003) zmiňují, že klesá podíl rozvodů, které jsou zapříčiněny neuváženým sňatkem, což může být jedním z následků posunu sňatkového věku a poklesu nejmladších manželství.

3.2 Demografické charakteristiky fenoménu singles v ČR

Pravidelná zjišťování, měření a statistiky pro singles neexistují, tak jako je tomu u jiných demografických údajů, jako například sňatečnost, porodnost, rozvodovost, cenové domácnosti a víra, které jsem si vybrala jako nejlépe odpovídající demografické ukazatele, pro tuto práci. Uvedené demografické údaje jsou od roku 2001 až 2011. Protože je singles „novou věcí“, ukáže až čas, jak se projeví a jaké bude mít důsledky pro společnost.

Sňatečnost

Obyvatelé ČR v roce 2011 uzavřeli 45 137 manželství, o 1,6 tisíce méně než v roce předchozím. V roce 2011 se tak na území ČR konalo nejméně svateb od roku 1918. Intenzita sňatečnosti svobodných dále poklesla, průměrný věk při prvním sňatku se u mužů nezměnil, u žen mírně vzrostl. Intenzita sňatečnosti rozvedených se snížila, průměrná doba mezi rozvodem a dalším sňatkem se nezměnila. Z hlediska rodinného stavu je nejvíce sňatků uzavíráno tradičně mezi dvěma svobodnými snoubenci. V roce 2011 se konalo 29 045 svateb (64,3 % z ročního počtu uzavřených manželství), které byly pro ženicha i pro nevěstu jejich první. Dlouhodobě druhou nejčetnější skupinu tvoří sňatky, kdy jsou oba novomanželé rozvedení. V loňském roce bylo takových svateb 6 658, tj. 14,8 %. Následují svazky rozvedené a svobodné osoby, přičemž o něco častější jsou sňatky dosud neprovdané ženy s rozvedeným mužem (4 311 v roce 2011, tj. 9,6 %) než svobodného muže s rozvedenou ženou (4 197, tj. 9,3 %). Vstupní charakteristikou pro výpočet jednovýchodných tabulek sňatečnosti jsou pravděpodobnosti uzavření prvního sňatku, které se ve věkovém intervalu, kdy dochází nejčastěji k uzavírání manželství, během období 2001-2011 poměrně výrazně změnily. Hodnoty maximální sňatečnosti značně poklesly, u žen se navíc přesunuly z věku 25 let do věku 27 let. U mužů byla nejvyšší pravděpodobnost uzavření prvního sňatku ve věku 29 let po celé období 2001-2011 s výjimkou roku 2003, kdy to bylo ve věku 28 let.

Pravděpodobnosti uzavření prvního sňatku se v mladších věkových skupinách (do věku nejvyšší sňatečnosti) snížila zhruba na polovinu a tento pokles pokračoval i v roce 2011. Ve věku nad 30 let sňatečnost svobodných žen v roce 2011 mírně rostla, u mužů byl ale zaznamenán další pokles. Ve věku 35 let by při zachování charakteru prvosňatečnosti na úrovni roku 2011 zůstávalo svobodných 59,7 % mužů a 47,1 % žen (v roce 2001 to bylo 42,5 % mužů a 32,7 % žen). Vývoj sňatečnosti svobodných podle věku se odrazil i v hodnotě průměrného věku při prvním sňatku. Ten se podle výsledků tabulek sňatečnosti svobodných v období 2001-2011 zvýšil u mužů o 2,9 roku na 32,2 let a u žen o 2,7 roku na 29,6 let, přičemž oproti roku 2010 se průměrný věk při prvním sňatku u mužů nezměnil, u žen došlo k nárůstu o 0,2 roku (ČSÚ, 2012).

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Podíl svobodných mužů (%) ve věku:							
20	98,9	99,5	99,5	99,6	99,7	99,7	99,7
25	82,7	91,0	91,3	92,5	93,9	94,5	94,5
30	55,8	66,2	66,2	70,0	73,9	75,4	76,2
35	42,5	48,8	48,0	52,8	57,1	58,5	59,7
40	37,2	41,4	40,2	45,1	49,1	50,4	51,7
45	35,1	38,6	37,0	41,9	45,6	46,9	48,2
50	34,0	37,1	35,5	40,4	43,9	45,1	46,5
Prvosňatečnost mužů (v %)	66,0	62,9	64,5	59,6	56,1	54,9	53,5
Průměrný věk mužů při 1. sňatku	29,3	31,0	31,2	31,4	31,4	32,2	32,2
Věkový medián	31,7	34,5	34,2	36,3	36,3	40,5	41,9
Podíl svobodných žen (%) ve věku:							
20	94,7	97,5	97,6	97,9	98,4	98,6	98,8
25	66,6	78,2	78,3	80,9	84,0	85,4	86,0
30	41,2	49,3	48,6	53,4	57,5	59,2	60,8
35	32,7	37,3	36,3	41,2	44,8	46,3	47,1
40	29,6	33,1	31,9	36,8	40,2	41,3	42,0
45	28,3	31,3	30,0	34,8	38,4	39,5	40,0
50	27,5	30,3	28,9	33,9	37,3	38,4	39,0
Prvosňatečnost žen (v %)	72,5	69,7	71,1	66,1	62,7	61,6	61,0
Průměrný věk žen při 1. sňatku	26,9	28,4	28,6	28,8	29,2	29,4	29,6
Věkový medián	27,8	29,9	29,7	30,7	32,4	33,0	33,5

Tabulka 2 Ukazatele sňatečnosti svobodných, 2001-2011 (vlastní zpracování tabulky)

Zdroj: ČSÚ (2012c)

Porodnost

Posledních 20 let bylo z hlediska procesu porodnosti a reprodukčních vzorců v české populaci obdobím velkých, poměrně rychlých a svým dopadem významných proměn. Nejvýrazněji se tato transformace projevila posunem fáze zakládání rodiny do vyššího věku a poklesem transversálních ukazatelů charakterizujících úroveň plodnosti na jednu z nejnižších zaznamenaných hodnot. Úhrnná plodnost dosáhla svého minima (1,13 dítěte na jednu ženu) v roce 1999. Počínaje rokem 2000 úhrnná plodnost rostla, od roku 2004 byl nárůst rychlejší.

Hranici 1,3 dítěte na jednu ženu, což je hranice vymezující populace s extrémně nízkou plodností – „lowest-low fertility“, překonala úhrnná plodnost až v roce 2006, přičemž hodnotou 1,33 se Česká republika i nadále řadila k zemím s velmi nízkou úrovní plodnosti. V roce 2008 se růst úhrnné plodnosti zastavil těsně pod hranicí 1,50. V následujících letech rostoucí trend plodnosti ale už dále nepokračoval – v roce 2010 se úroveň plodnosti prakticky nezměnila a zůstala na hodnotě 1,49 dítěte a v roce 2011 dokonce klesla. Při zachování rozložení měř plodnosti podle věku na úrovni roku 2011 by na jednu ženu v průměru připadlo 1,43 dítěte. V roce 2011 bylo zaznamenáno 108 673 živě narozených dětí. Počet živě narozených se již třetím rokem snižoval. Zatímco v letech 2009-2010 byl meziroční pokles 1,2 tisíce, v roce 2011 se již narodilo o 8,5 tisíce dětí méně než v roce předchozím. Úroveň úhrnné plodnosti po třech letech stagnace na hodnotě 1,49-1,50 dítěte na jednu ženu klesla v roce 2011 na 1,43 dítěte. Průměrný věk matek při porodu se dále zvýšil na 29,7 roku (ČSÚ, 2012).

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Úhrnná plodnost	1,146	1,328	1,438	1,497	1,492	1,493	1,427
1. pořadí	0,536	0,660	0,694	0,735	0,732	0,721	0,699
2. pořadí	0,431	0,477	0,528	0,548	0,551	0,561	0,535
3.+ pořadí	0,180	0,191	0,216	0,214	0,209	0,211	0,192
Čistá míra reprodukce	0,552	0,638	0,699	0,724	0,725	0,720	0,688
Průměrný věk matek při narození dítěte	27,2	28,9	29,1	29,3	29,4	29,6	29,7
1. pořadí	25,3	26,9	27,1	27,3	27,4	27,6	27,8
2. pořadí	28,4	29,9	30,1	30,5	30,6	30,7	30,9
3.+ pořadí	32,0	33,0	33,1	33,3	33,3	33,2	33,3

Tabulka 3 Ukazatele plodnosti, 2001-2011 (vlastní zpracování tabulky)

Zdroj: ČSÚ (2012a)

Rozvodovost

Republiková hodnota úhrnné rozvodovosti, podílu manželství končících rozvodem, se snížila z 50,0 % v roce 2010 na 46,2 % v roce 2011. Intenzita rozvodovosti v ČR je poměrně stabilně výrazně územně diferencována. Nejvyšší rozvodovost se vyskytuje v oblasti severozápadních, severních a středních Čech. Středočeský kraj byl druhým rokem krajem s nejvyšší úrovní úhrnné rozvodovosti (54,4 % v roce 2011), když toto místo převzal po kraji Karlovarském. V regionech s nejnižší intenzitou rozvodovosti – Kraj Vysočina a Zlínský kraj – se naproti tomu v posledních několika letech pohybuje úhrnná rozvodovost okolo 40 % (38,2, resp. 42,1 % v roce 2011). K meziročnímu snížení úhrnné rozvodovosti došlo ve všech krajích kromě kraje Plzeňského, v němž úhrnná rozvodovost vzrostla v roce 2010 z podprůměrných 49,2 % na v roce 2011 nadprůměrných 50,3 %. Největší meziroční změna

nastala v Jihomoravském kraji, v němž se úroveň úhrnné rozvodovosti dostala z nadprůměrné hodnoty 52,8 % v roce 2010 na podprůměrnou hodnotu 44,2 % v roce 2011. Výrazný pokles nastal také v kraji Středočeském a Karlovarském, v nichž se úroveň úhrnné rozvodovosti v obou srovnávaných letech udržela nad republikovým průměrem, a v Kraji Vysočina, v němž úhrnná rozvodovost nedosahovala republikového průměru (ČSÚ, 2012).

Kraj	Úhrnná rozvodovost (v %)							Průměrná délka trvání manželství při rozvodu						
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	44,7	48,7	48,7	49,6	46,8	50,0	46,2	11,3	12,0	12,3	12,3	12,5	12,7	12,9
Hl. m. Praha	50,1	48,9	47,5	48,7	42,0	47,4	43,6	11,0	11,9	12,1	12,0	12,1	12,2	12,8
Středočeský	45,3	53,9	53,7	54,0	52,2	61,2	54,4	10,8	11,6	11,8	12,0	12,1	12,3	12,2
Jihočeský	44,6	45,0	42,4	52,0	46,2	50,7	50,0	10,9	11,8	12,4	12,3	12,7	12,7	12,7
Plzeňský	44,7	47,6	50,4	47,7	46,1	49,2	50,3	10,8	11,5	12,1	11,7	12,2	12,5	12,4
Karlovarský	44,8	53,6	55,2	57,2	56,4	53,2	46,6	10,6	10,2	10,1	10,8	11,0	11,2	11,7
Ústecký	52,6	53,8	51,7	54,2	53,5	49,4	45,2	11,1	11,2	11,6	11,8	11,9	12,2	12,4
Liberecký	48,5	55,4	56,1	51,3	52,1	50,8	48,9	11,0	11,9	12,1	12,2	12,2	12,7	12,9
Královéhradecký	43,7	49,0	50,9	44,7	48,2	49,7	45,2	11,3	12,2	12,4	12,7	12,5	13,1	13,0
Pardubický	40,5	42,4	44,8	42,4	44,9	43,1	42,7	11,6	12,1	12,9	12,6	12,8	13,1	13,5
Vysočina	35,5	39,5	41,0	44,3	38,8	44,6	38,2	10,7	12,2	12,3	12,7	12,6	13,5	13,0
Jihomoravský	40,6	43,9	48,6	48,8	44,6	52,8	44,2	11,7	12,7	12,6	12,7	13,2	13,2	13,6
Olomoucký	40,4	50,4	47,3	49,0	45,9	48,4	46,6	11,7	12,6	12,9	12,9	12,9	13,2	13,7
Zlínský	37,6	44,9	43,0	45,2	42,4	43,0	42,1	12,0	12,9	13,4	13,3	13,3	13,8	13,7
Moravskoslezský	45,8	49,4	48,3	50,3	45,3	47,5	45,5	11,6	12,5	12,7	12,8	12,7	12,8	13,2

Tabulka 3 Rozvodovost v krajích, 2001-2011 (vlastní zpracování tabulky)

Zdroj: ČSÚ (2012b)

Rozvodovost zvyšuje počet single lidí. Je pravděpodobné, že děti vychovávané jedním rodičem se spíše rozhodují žít sami či sami s dětmi. Zvýšená individualita přináší i více rozvodů. Důležitou roli zde sehrává přesvědčení, že člověk se musí spolehnout hlavně sám na sebe, poněvadž vztahy nejsou trvalé. Ženy si před založením vlastní rodiny snaží vytvořit vlastní zázemí a finanční nezávislost právě pro případ, že by s dětmi zůstaly po rozvodu samy. Názor, že žena zůstane celý život se svým mužem, stvrzují statistiky jako naivitu (Frouzová in Kaiserová, 2005).

Víra

Jaký je podíl svobodných věřících a svobodných bez vyznání v České republice? Na tuto otázku se pokusím nalézt odpověď v následujícím textu. Jak uvádí Michaela Bartošová (2006) snaží se církve bojovat všemožnými způsoby za zachování tradiční formy rodiny a také ve všech směrech rodinu a reprodukci podporují, mnohokrát i negativním vyhraněním se vůči všem alternativním formám soužití. Katolická církev neuznává jinou formu soužití než je manželství, tudíž existují pro věřící jen dvě možnosti, jak směřovat svůj život. Mohou

si vybrat život v manželství nebo celibát a samotu. Tímto způsobem je ovšem vyvíjen na věřící singles nátlak okolí a proto jsou také ochotni hledat dlouhodobý vztah a obětovat tomuto záměru více než singles nevěřící, kteří nemusí před ostatními i sebou samým ospravedlňovat život v alternativním vztahu.

Rodinný stav obyvatel se do vztahu k církvím či k víře výrazně nepromítá. Srovnání údajů o věřících a osob bez vyznání naznačuje, že v průběhu uplynulého desetiletí došlo k výraznému sblížení ve věku vstupu do manželství těchto obou kategorií. Věřící již nevstupují do manželství později, odložený vstup do manželství lze konstatovat, bez ohledu na víru, prakticky shodně u obou skupin. Nepatrně nižší procento svobodných, věřících římskokatolického vyznání, u obou nejnižších věkových kategorií je dané velkou váhou této kategorie a vyplývá spíše z větší zodpovědnosti těchto osob a z úcty k posvátnému stavu manželskému. Na rozdíl od změn ve věku vstupu do manželství pokračuje nadále stav, že věřící méně často uzavírají manželství než osoby bez vyznání. Situace, která byla zjištěna v roce 1991, tedy vyšší procento svobodných osob u věřících oproti osobám bez vyznání, se prakticky nezměnila. Tyto odlišnosti nalezneme u všech nejvýznamnějších církví, přičemž výraznější je tento rozdíl u mužů než u žen (ČSÚ, 2003).

Pohlaví, náboženské vyznání	Věková skupina (%podíl z úhrnu)						
	20-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59	60+
Muži							
Věřící	89,6	54,1	28,4	19,5	13,4	7,0	4,1
Z toho vyznání:							
Římskokatolické	89,9	54,0	28,7	20,2	13,9	7,0	4,2
Českobratr. evang.	91,4	55,9	29,8	20,4	14,2	7,3	4,0
Čsl. Husitské	93,7	59,1	31,7	26,5	15,8	8,1	3,3
Bez vyznání	90,9	54,4	23,4	13,6	8,8	5,2	2,7
Ženy							
Věřící	74,0	31,2	12,6	7,6	4,9	3,2	3,1
Z toho vyznání:							
Římskokatolické	74,0	30,6	12,5	7,6	4,8	3,1	3,1
Českobratr. evang.	78,7	34,6	12,2	8,3	5,6	3,7	3,1
Čsl. Husitské	77,7	35,5	13,0	9,9	6,2	3,8	2,8
Bez vyznání	77,7	31,8	9,9	5,4	3,5	2,8	2,3

Tabulka 4 Podíl svobodných věřících a svobodných osob bez vyznání na úhrnu příslušné věkové skupiny (vlastní zpracování tabulky)

Zdroj: ČSÚ (2003)

Cenzové domácnosti jednotlivců

Tato demografická charakteristika nám může asi nejvíce vypovědět o fenoménu singles, i když je také pouze přibližná, protože ne všichni singles bydlí samostatně. Při zkoumání cenzových domácností jednotlivců jsem vycházela ze statistického Sčítání lidu,

domů a bytů uskutečněných v roce 2001 a nejnovějšími údaji z roku 2011, abych mohla posoudit rozdíl mezi těmito statistikami. Z důvodu srovnatelnosti dat a snahou přiblížit se možné definici singles, jsou v této analýze za domácnosti singles považovány všechny samostatně bydlící domácnosti jednotlivců ve věku 20–39 let, protože tato věková kategorie zahrnuje osoby, které jsou definovány jako singles.

Cenzová domácnost je tvořena z osob společně bydlících na základě jejich příbuzenských nebo jiných vztahů v rámci jedné hospodařící domácnosti. Je to základní jednotka, která se dále nečlení.

Rozlišují se čtyři základní typy cenzových domácností:

1. domácnost rodinná – úplná rodina
2. domácnost rodinná – neúplná rodina
3. vícečlenná nerodinná domácnost
4. domácnost jednotlivce

Cenzové domácnosti měnily během sledovaných čtyřiceti let jak svůj početní růst, tak i své základní složení. Jejich nejvýznamnější složka tedy úplné rodiny, jako počet a podíl na úhrnu rodin a domácností stále klesal, jak to odpovídalo klesající porodnosti, sňatečnosti a trvale vysoké rozvodovosti. Jednotlivé osoby domácnosti jednotlivců představují nesporně soubor, který má a bude mít ve společnosti nejpravděpodobněji stále rostoucí význam, a to jak z pohledu přirozené reprodukce obyvatelstva, tak i ve vztahu k ostatním sociálním trendům. Tento vývoj nejvýrazněji charakterizuje atomizaci české společnosti, protože není důsledkem pouze demografickým, ale i sociálním a na něm se promítá nejen důsledek přirozených reprodukčních procesů, zaznamenaný například u růstu počtu a podílu neúplných rodin, ale i procesů společenských (Andrle, 2004).

Nejvyšší relativní přírůstek až o 40 % oproti roku 2001, si díky posouvání silných generací do vyššího věku připsala věková kategorie 30–39 let. Její zastoupení v rámci osob v daném věku zaznamenalo však pouze procentní přírůstek v intercenzálním období. Posouvání nejpočetnějších věkových skupin do vyššího věku je hlavní tendencí ve struktuře domácností jednotlivců. Zatímco v roce 2001 byli jednotlivci muži v mladším věku zastoupeni s největší intenzitou mezi 25–29 rokem života, za posledních deset let se intenzita přesunula do věkové skupiny 30–34 let, příp. 30–39 let. Stejný trend je pozorován i u starších středních věkových skupin mužů. U žen v mladším věku byl pozorován obdobný trend, přesto vrchol v mladší skupině zůstává přibližně ve stejném věku. Důvodem je mimo jiné jak posouvání věku při vytvoření samostatné domácnosti jednotlivců, které je spíše charakteristické pro mladší věkové skupiny, tak stárnutí populace (ČSÚ, 2014).

Rok sčítání, pohlaví	Celkem	z toho:					
		15–29	30–39	40–49	50–59	60–69	70+
		abs.					
2001 Celkem	1 276 176	200 584	146 292	152 636	203 399	197 557	374 441
Muži	566 289	117 514	112 246	106 897	100 433	55 915	72 500
Ženy	709 887	83 070	34 046	45 739	102 966	141 642	301 941
2011 Celkem	1 422 147	176 118	203 858	155 251	215 693	271 947	382 446
Muži	637 688	95 303	137 338	104 585	110 834	98 193	82 071
Ženy	784 459	80 815	66 520	50 666	104 859	173 754	300 375
		v % z počtu obyvatel v dané věkové skupině					
2001 Celkem	12,5	9,8	10,6	10,4	14,0	21,8	38,4
Muži	11,4	13,4	16,0	14,5	14,2	13,6	20,6
Ženy	13,5	7,1	5,0	6,3	13,8	28,5	48,4
2011 Celkem	13,6	8,9	11,6	11,2	15,3	20,8	35,3
Muži	12,5	9,5	15,3	14,8	15,9	16,2	20,0
Ženy	14,7	8,4	7,8	7,4	14,7	24,9	44,5

Tabulka 5 Vývoj počtu domácností jednotlivců podle pohlaví a věku mezi roky 2001 a 2011

Zdroj: ČSÚ (2014)

Dvě nejpočetnější skupiny domácností jednotlivců jsou:

- domácnosti mladých osob – tzv. singles
- domácnosti jednotlivců seniorů.

Domácnosti jednotlivců v mladších věkových skupinách, tedy singles, je složité přesně vymezit, jak z důvodu neexistující univerzálně platné definice, tak z důvodu ne zcela jednotného pohledu na tento novodobý fenomén. Nejjednodušší vymezení je pouze na základě věku a rodinného stavu, komplexní pak i základě motivů žít samostatně. Většina široce používaných definic má společný základ - život osamoceně bez partnera. V rámci demografické statistiky, resp. zjišťovaných údajů ze sčítání lidu, není možné určit počet osob bez partnera. Použijeme-li jako vymežující proměnnou pouze rodinný stav, pak do této kategorie spadnou i osoby sice svobodné, žijící však v nesezdaném soužití. V případě domácnosti je naopak osoba odvozena jako jednatel vždy, pokud žije sama, bez ohledu na de facto rodinný stav. Z důvodu srovnatelnosti dat a snahou přiblížit se možné definici singles, jsou v této analýze za domácnosti singles považovány všechny samostatně bydlící domácnosti jednotlivců ve věku 20–39 let. K 26. 3. 2011 bylo sečteno na území České republiky 300 tisíc samostatně bydlících jednotlivců ve věku 20–39 let a jejich zastoupení mezi domácnostmi jednotlivců přesáhlo jednu pětinu. Vývoj počtu domácností singles má dlouhodobou vzrůstající tendenci, s velmi dynamickým nárůstem v intercenzálním období

2001–2011. Významný přírůstek počtu domácností singles souvisí, jak s rozvojem bytové výstavby, změnou životního stylu, tak s obecným porevolučním demografickým chováním spojeným s tzv. druhým demografickým přechodem. Mimo jiné se zde projevuje také odlišná metodika zařazování osob na základě místa obvyklého pobytu. Zatímco v roce 2001 byly osoby bydlící samostatně zařazeny do domácnosti na základě trvalého pobytu, v roce 2011 byl respektován faktický pobyt obyvatel. Z celkového počtu domácností singles byla stále většina těch jednotlivců, kteří měli obvyklý pobyt na místě trvalého bydliště, přesto více než 41 tisíc z nich mělo obvyklý pobyt na jiném místě než na místě trvalého bydliště.

Pohlaví	1970	1980	1991	2001	2011	Index změny 2011/1970	Index změny 2011/2001
	abs.						
Celkem	46 552	92 634	133 834	204 542	300 517	6,5	1,5
Muži	30 410	64 415	97 784	137 577	185 519	6,1	1,3
Ženy	16 142	28 219	36 050	66 965	114 998	7,1	1,7
	v % z celkového počtu domácností jednotlivců						
Celkem	7,0	10,3	12,8	16,0	21,1	3,0	1,3
Muži	4,5	7,2	9,3	10,8	13,0	2,9	1,2
Ženy	2,4	3,1	3,4	5,2	8,1	3,3	1,5
	v % z celkového počtu osob ve věku 20–39 let						
Celkem	1,7	3,0	4,7	6,6	9,6	5,6	1,4
Muži	2,2	4,1	6,7	8,7	11,5	5,3	1,3
Ženy	1,2	1,9	2,6	4,4	7,5	6,3	1,7

Tabulka 6 Vývoj samostatně bydlících domácností jednotlivců ve věku 20–39 let, 1970–2011

Zdroj: ČSÚ (2014)

K 26. 3. 2011 žil tímto způsobem života každý devátý muž a každá třináctá žena ve věku 20–39 let. Pro srovnání, na počátku 90. let se jednalo o každého patnáctého muže a každou třicátou devátou ženu v tomto věkovém rozpětí. Muži v domácnostech singles převažovali nad ženami v celém sledovaném období (v roce 2011 již pouze o 60 %), přestože ženy zaznamenaly dynamičtější vývoj než muži (ČSÚ, 2014).

3.3 Závěry demografické analýzy se zaměřením na singles

Z analýzy a komparace demografických dat Českého statistického úřadu z let 2001 a 2011, kdy probíhalo, sčítání obyvatelstva vyplývá, že za sledované období došlo k výraznému poklesu prvosňatečnosti u obou pohlaví a zvýšení průměrného věku při prvním sňatku u mužů i žen. Významné změny zaznamenala také porodnost, především v odkládání založení rodiny

do vyššího věku a poklesu úhrnné plodnosti. Co se týče rozvodovosti, tak její republikové hodnoty ve sledovaném období nepřesahují 50% podíl manželství končících rozvodem. Spíše se pohybují nepatrně pod touto hranicí. Údaje uvedené v tabulce ohledně víry vystihují vyšší procento svobodných věřících oproti svobodným bez vyznání ve věkové hranici od 30 let. Z počtu cenzových domácností vyplývá nárůst počtu domácností jednotlivců zejména ve věku 30 – 39 let. Celkový vývoj domácností singles se vyznačuje dlouhodobou vzrůstající tendencí. Tyto analýzy mohou naznačit, jakými změnami bude procházet naše společnost a jak se tyto změny projeví u jednotlivých skupin lidí, jak v rodinách či u jednotlivců. Mladí lidé dnes mají spoustu možností ke své seberealizaci, rozvoji, uplatnění a využití volného času. Tímto dochází k transformaci pořadí životních rozhodnutí a plánování budoucnosti. Změny, vyplývající z této demografické analýzy mají vliv na zvyšující se podíl mladých svobodných lidí, kteří budou prožívat svůj život bez závazků k partnerovi a bez zodpovědnosti k rodině a dětem.

Závěr

V práci jsem se pokusila postihnout, jak se v České republice začal rozvíjet a nabírat na významnosti fenomén singles a jak utváří a mění životní styl. Určitě si uvědomujeme, že se stav společnosti změnil, zejména se změnila hodnoty. Mladí lidé vstupují do manželství ve starším věku, zdvojnásobil se počet domácností, v nichž žije jen jeden člověk. Podle demografů je za touto změnou prodlužování života a celkově se měnící společnost. Všechny změny v chování obyvatelstva v České republice byly podnícené a zprostředkované vývojem sociální situace po politickém převratu v roce 1989, který znamenal nastartování procesu následování demografických indikátorů zemí západní Evropy. Mezi ně se řadí odkládání sňatků do pozdějšího věku, pokles sňatečnosti a plodnosti, nárůst rozvodovosti a další ukazatele druhé demografické tranzice, do níž se Česká republika dostala, a která již ve vyspělých západních zemích probíhá delší dobu. Doba se mění, roste životní úroveň, vzdělanost, potírají se rozdíly mezi finančním ohodnocením mužů a žen, které se pro ně stávají plnohodnotnými partnery. Do popředí se dostává individualismus a singles mohou vést plnohodnotný život bez ohledu na rodinný stav. Dnešní doba akceptuje moderní trendy, vznik nových alternativních vztahů, životních stylů, aniž by byl kdokoli postihován a trestán za takovéto chování a způsob života.

Když jsem se rozhodovala o tématu své bakalářské práce, zaujal mě tento životní styl pro svou spoustu výhod a něco nového a nepoznaného. Jedinci žijící singles nemají žádné závazky a povinnosti vůči rodině, mohou se věnovat sobě a svým koníčkům, ale jako každá věc má i tento životní styl své zápory. Ze začátku nám nevadí žít sám, užívat si toho, že jsme mladí a nevázat se do vztahu, ale postupem času člověk zjistí, že potřebuje mít svoji spřízněnou duši. Proto je zapotřebí si uvědomit, že může být těžké najít z tohoto životního stylu cestu zpět do normálního života. I když, co vlastně označuje pojem „normální život“?

Cíl práce byl popis fenoménu singles v České republice na základě analýzy vybraných demografických aspektů.

Výzkumná otázka byla: Jak se v souvislosti s druhou demografickou tranzicí změnila konkrétní demografické charakteristiky, jako jsou sňatečnost, porodnost, rozvodovost, víra a počet cenзовých domácností, a to mezi lety 2001 a 2011?

Literatura a zdroje

- ANDRLE, A. *Proměny našich domácností ve světle proměn české společnosti*. [online]. [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.stavebnictvi3000.cz/clanky/promeny-nasich-domacnosti-ve-svetle-promen-ceske/>
- BARTOŠOVÁ, Michaela. Věřící singles ve světle měnících se forem praktikování víry a individualizace ve sféře náboženství. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 2006, roč. 7, č. 1, s. 15-19. ISSN 1213-0028. [online]. [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: http://www.genderonline.cz/uploads/4e611da2eacfc20f13e9609be3ae230f09252398_verici-singles.pdf
- BAUMAN, Zygmunt. *Individualizovaná společnost*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2004. 296 s. ISBN 80-204-1195-X.
- BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. 431 s. ISBN 80-864-2932-6.
- ČSÚ. *Domácnosti jednotlivců*. [online]. 2014 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/publ/170226-14-n_2014
- ČSÚ. *Náboženské vyznání obyvatelstva*. [online]. 2003 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/tab/57004FA0F0>
- ČSÚ. *Porodnost a plodnost*. [online]. 2012a [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/6A002ECDC9/\\$File/400712a4.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/6A002ECDC9/$File/400712a4.pdf)
- ČSÚ. *Rozvodovost*. [online]. 2012b [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/6A002ECDCA/\\$File/400712a8.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/6A002ECDCA/$File/400712a8.pdf)
- ČSÚ. *Sňatečnost*. [online]. 2012c [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/6A002ECDC5/\\$File/400712a2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/6A002ECDC5/$File/400712a2.pdf)
- DEPAULO, Bella. *Singlism: what it is, why it matters, and how to stop it*. 1st ed. London: DoubleDoor Books, 2011. 266 s. ISBN 978-061-5486-789.
- FIALOVÁ, Ludmila. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 163 s. ISBN 80-858-5087-7.

- CHALOUPKOVÁ, Jana a Petra ŠALAMOUNOVÁ. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. 60 s. ISBN 80-7330-062-1.
- JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. Vyd. 2. Praha: Portál. 2009. 232 s. ISBN 978-807-3676-445.
- KAISEROVÁ, Klára. *Samota jako partner*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2005. 231 s. ISBN 80-204-1280-8.
- KUCHAŘOVÁ, Věra, Alena NEDOMOVÁ a Lenka ZAMYKALOVÁ. *Předpoklady sňatkového a rodinného chování mladé generace*. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 1999. 88, iv s.
- LINKOVÁ, Marcela. Singles: životní styl, nebo z nouze ctnost? *Přítomnost*, 2002, č. 2, s. 45-47. ISSN 1213-0133.
- MLČOCH, Zdeněk. *Singles, jak vzniká fenomén singles, charakteristika a vlastnosti osamělých lidí*. [online]. © Zbyněk Mlčoch [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/vztahy/vztahy/singles-jak-vznika-fenomen-singles-charakteristika-a-vlastnosti-osamelych-lidi.html>
- MLČOCH, Zdeněk. *Výhody single života – sex, budování kariéry, užívání peněz, rozhodování za sebe*. [online]. © Zbyněk Mlčoch [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://www.zbynekmlcoch.cz/informace/vztahy/singles-seznamovani-svadeni/vyhody-single-zivota-sex-budovani-kariery-uzivani-penez-rozhodovani-za-sebe>
- MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 250 s. ISBN 80-864-2905-9.
- MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. 312 s. ISBN 80-86429-58-X.
- PAVLÍK, Zdeněk. *Sňatečnost a rodina*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0068-2.
- PEIFFEROVÁ, Vera. *Neboj se být sám: umění žít sám a šťastný*. Praha: Práh, 1997. 171 s. ISBN 80-858-0969-9.
- RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. 265 s. ISBN 80-864-2901-6.

- RADIMSKÁ, Radka a Marcel TOMÁŠEK. Singles – nový životní styl a jeho genderová specifika v České republice. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 2003, roč. 4, č. 1-2, s. 10 - 11. ISSN 1213-0028. [online]. [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: http://www.genderonline.cz/uploads/b5e106bc7ca71c44210d955aaf039befa4ff170d_rocni_k04-1-2-2003.pdf
- STEIN, Peter J. *Single life: unmarried adults in social context*. New York: St. Martin's Press, 1981. xi, 360 s. ISBN 03-127-2597-3.
- ŠAMANOVÁ, Gabriela (eds.). *Životní cyklus: sociologické a demografické perspektivy*. Vyd. 1. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2006. 307 s. ISBN 80-733-0082-6.
- TOMÁŠEK, Marcel. Sami ale ne úplně; nové vztahy - vznik alternativních forem k tradičním vztahům v ČR. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 2004, roč. 5, č. 4, P s. 16-19. ISSN 1213-0028.
- TOMÁŠEK, Marcel. Singles a jejich vztahy, kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabitující jednotlivce v České republice. *Sociologický časopis*, 2006, roč. 42, č. 1, s. 81-106. ISSN 0038-0288.
- TOMÁŠEK, Marcel. Singles. *Listy: Časopis pro politickou kulturu a občanský dialog*, 2004, č. 5, s. 18-20. ISSN 1210-1222. [online]. [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=054&clanek=040504>

Seznam tabulek

Tabulka 1	Typologie svobodných a neprovdaných podle Shostaka
Tabulka 2	Ukazatele sňatečnosti svobodných, 2001-2011
Tabulka 3	Rozvodovost v krajích, 2001-2011
Tabulka 4	Podíl svobodných věřících a svobodných osob bez vyznání na úhrnu příslušné věkové skupiny
Tabulka 5	Vývoj počtu domácností jednotlivců podle pohlaví a věku mezi roky 2001 a 2011
Tabulka 6	Vývoj samostatně bydlících domácností jednotlivců ve věku 20–39 let, 1970–2011